

493478

ELŐRE

FÉLHAVI FOLYÓIRAT

FELELŐS · SZERKESZTŐ
GELEY · ANTAL

SZERKESZTŐ
BR · KEMÉNY · JÁNOS

III. SZÁM

1922 FEBRUÁR 15

ÁRA 4 LEI

AUGUSZTUS (1921)

Forró tűzű hév nyári délután,
A lélek unott és bágyadt a test,
Sajnálja az időt s használni rest,
Alig babrál egy álmos szél a fán.

Szemmittevésben száll nap nap után,
... És lassan ősz lesz, hogy leszáll az est,
Már a tücsök pergő nótába kezd
Segy-egg hulló gyümölcs koppan talán.

A csillag még egész fényben ragyog,
Fehér kendők talán a csillagok
Távol világok biztatón üzennek.

S a percek árja illan szüntelen
És egy-egy csillag lefut az égen
S nincs vége-hossza mély haloitai csendnek.

HANTOS GYULA

Agotha kisasszony, a másik*

Öreganyjának álmos, imádságos lelkét örökölte Agotha kisasszony. Olyan volt nálála a templombajárás, mint nálunk a reggeli tisztálkodás. Kora tavaszok sorában, a nyarak porfellegében, telek fázásában egyaránt felkereste az öreg papot templomában. Valamikor régen, amikor még Agotha kisasszony száján nem motyogtak, hanem táncoltak a szavak, fejtér tanítónős lelkét megcsókolta a sátán. Ezt az egy bojlást imádkozgatta haláláig. Ezért az egy bojlásért vonszolta öregedett térdét mindennap a templomos irgalomért. Pedig hogy elnyerte a megbocsájtást, tudta már régen, de hát mégis jó volt hallgatni vasárnaponként az öreg pásztor lélekenegető szavait. Mert az öreg úr Istene a kegyelmek, a megbocsájtások Istene volt s amint nyitogatta a szószékéről a megbocsájtás zsilipeit, Agotha kisasszonynak a megszokás veszedelme nélkül rezgett végig elárgott keblén az öröm s lesütötte elkopott szeméit, ha a plébános úr öreges tekintete végig ballagva a szundikáló hívek feje fölött, megállott fekete főkötőjén. Olyan biztalan, olyan magahitlen rezegtek ki szájából a szavak: „Imádkozatok csak kedves híveim, mert gyenge a testünk, könnyű a bűn, és gonosz a sátán, de tenger az Úr irgalma és ti bocsánatot nyertek.“ Lehet, hogy az öreg úr, amikor Agotha kisasszony lelkét kenegette a megbocsájtás balzsamaival, a maga szegény elárgott lelkének is megnyugvást beszélgetett. Agotha kisasszony pedig az Úr igéjének szorgalmas hallgatása mellett a nyugodt lelkiismeret szorgalmával dolgozgatta a házmelletti kicsike virágos veteményes kertet.

*Az „egyik” Kis Józsefé.

Ámde tapintatlan a Sors és meggondolatlan a halál. Itt felejtette Ágotha kisasszonyt akkor, amikor örök álomra simogatta a plébános úr szemeit. Elénekeltek neki is a bucsuztató zsoldárt abban a karingben, amelyben ő énekelt el hatvan esztendő óta annyi reményt, bánatot vagy kiérdemelt multat. Ágotha kisasszony el-siratta illendően öreg lelki istápolóját s nem remegett a lelke, mert negyven esztendőök öreg papjának öreg prédikációja rezgett a lelkében s a sokat ígért bocsánatból rakott el annyit, amennyi elég legyen a hátralevő öl-hat togyogó esztendőre. Elment a szent öreg, hogy útát készítsen nekem — gondolta s már biztosan ott látta magát öreg barátja oldalánál, mert bár az Úr irgalma tenger s ő tengernyit imádkozott kevés irgalomért.

Ámde megint csak tapintatlan a Sors. Semmit sem törődött Ágotha kisasszony lelki nyugalmával s kiméletlen szavakkal kor-bácsolta fel a régi, agyonimádkozott botlást s lelkében a rémület-tett; mert pásztor kell a nyájnak s az új pásztor, az új villogó szemű lelkész szemei villámokat szórtak s szavai a harag igéi valának. Az ő Istene megint más volt. Az igazságos harag, a bosszúállás Istene, aki semmit sem tűr el, mert minden bűnnek büntetése léssen s Ágotha kisasszony sovány térdei összeverődtek az új pásztor első predikációján. Torkán akadt meg a félelem, amikor amaz alámenydörögte: „Kedves hiveim! Imádkoztatok, mert tenger az Úr igazságossága s nincs menekvése a bűnösnek sem ezen, sem a másvilágon, mert nincs bűn büntetés nélkül s utólr az Úr büntető keze minden gonoszat.“ Lelkének fiatal, akaratos energiáját beszélte hiveibe, mert ő még fiatal volt, járatlan a világ virágos, de kacskaringós ösvényein s azt gondolta, hogy olyan a bűn, mint az útközépi pocsolya: csak úgy könnyedén elkerülhető. Szavai a haragos Isten szavai valának s szemeit villámként ragadta végig a megriadt hivek lesunynyadt feje fölött. Ágotha kisasszony rémülten kapaszkodott a tömjénfüstszagu padba s kimondhatatlan méltatlankodás nehezedett a szívére, mikor a tisztelendő úr kimenydörögte: „S ott léssen fogak csikorgatása“. Pedig már ott leselkedett a sátán, a tisztelendő úr sátánja is s fekete hajú, fehér arcú asszonyon akadt meg a tekintete, akinek azeme sugarában benne volt a vész. De csak kívágta: „És nem léssen irgalom a bűnösnek mindörökké“.

Ágotha kisasszony ideges félelemmel hagyta ott a templomot. Összeperelt otthon Julcsával s kozmásra mérgelődte az ebédet, mert hát nyilván való, hogy rossz a szája annak a fiatal papnak, aki többet akar tudni mint a megboldogult őszfejű aggastyán, akinek nyolcvanöt esztendő tapasztalata ülte roskadóra a vállát. De ott rágott már a féreg Ágotha kisasszony fellejt, blusa alatt s érintetlen maradt a megkozsmált ebéd.

— Julcsa! Hol szunnyadsz megint? — s Julcsa újabbani kitöréstől félve ijedten agaskodott elő a kályha mögül.

— Elmégysz a szomszédba Pistabá'hoz s megmondod neki, hogy legyen szives fogja be a lovakat s vigyen el engem az esperes úrhoz.

Julcsa elszellett, Ágotha kisasszony pedig fekete, legszebbik fekete, ruhájában kényelmellenkedett, karcsura fűzte megroskadt derekát, feketére varázsolta őszülő haját egy fekete főkötővel s öregségének teljes pompájával készült jószándéokra birni az öreg esperest.

Pistabá' pedig kikocogott 10 forint éró't Ágotha kisasszonyból s kora délután türelmetlenkedtek be a vidék espereséhez. Az öreg pásztor szívélyesen vezette végig a tornácon az egyház kedves leányát s csak miután megérdeklődte Ágotha kisasszony egész rokonságának egészségi állapotát kérdezte meg, hogy hát minek is köszönheti e ritka szerencsét. Ágotha kisasszony dikcióra készült. Kisimitotta térdén a kötenyét.

— Esperes úr, ön ugyebár nagyon jól tudja, hogy mindig hű leánya voltam az Anyaszentegyháznak. Vallásos kötelességemet soha el nem mulasztottam, a szegényeknek alamizsnát adtam, amennyi tőlem telhetett s szent Antal perselye mellett is gyakran állottam meg kifoházkodni a szent nagyrabecsülését.

— Tudom kisasszony! Ön mindig kedves és buzgó hívünk volt. Valami panasza van talán?

— Esperes úr, — arra kérném vigyék el tőlünk ezt a fiatal papot. Irja meg a kegyelmes főpásztor úrnak. — Adjanak nekünk öreget, szelidszavú pásztor, olyant, amilyen a megboldogult volt.

— De mi panasza van az új papra kedves kisasszony, hiszen nagyon kedves embere ő a kegyelmes úrnak. Valamit vétett önnek? Vagy nem eléggé istenes, vagy mi nem tetszik rajta — csudálkozta kerekre a szemét az esperes úr.

Ágotha kisasszony elakadt. Hogy miért nem tetszik? Hogy tudja ő megmondani azt? Jóformán maga sem tudta csak nem tetszett, mert olyan kemény szavú, keménytekintetű volt.

— Igen haragos főtiszielendő esperes úr. Nekünk szelid szavú lelki atya kellene, ... olyan, mint a régi volt... öreg s szelid ... bocsánatos szavú ...

Az esperes úr eigondolkodott. Megtanulta ismerni az asszonyi lelket, asszonyi gondolkodást, hát beleegyezőleg bölintott a fejével.

— Jól van lelkem Ágotha kisasszony, majd irok a kegyelmes úrnak, hogy önnek nem tetszik az új lelkiatya, de amíg ő intézkedik, addig csak látogassa szorgalmasan az Isten házát, mert igen jólelkű ember az a fiatal plebános. — Ágotha kisasszonyból kikönnyezett az öröm.

— Az Isten áldja meg a főurat kegyes szaváért. Nem olyan öregek még a szemeim; olyan oltárterítőt himezek a főurnak, amilyen nincs a környéken. De én nem megyek többet abba a templomba, hanem idejövök mindennap drága esperes úr misére. Pistabá' majd lesz szekeresem, mert hosszú az út s az én lábaim gyengék.

A főúr megkönnyebülve kísérté szekerehez Ágotha kisasszonyt, mert hát nehéz ügy az asszonyi népség. — Nem tetszik neki az új pap, hát adjanak másikat. Hiszen igaz, hogy hű báránycája az Egyháznak, de hát hová jutunk ha a bárányok

kezdik rendezni a pásztor — morfondírozott magában az esperes úr s bele mélyedt öregesen az öreg karosszékre egy kevés lelki táplálkozásra.

Ágotha kisasszony megtartotta a szavát s minden reggel elballagtak a kiérdemesült lovak vele s Pistabá'val az esperes úrhoz. Aztán himezte az oltárterítőt s várta-várta, amíg a kegyelmes főpásztor úr új papot küld neki, szelidet, öregszeműt, öregszavút, akit már szelidre érlelt az élet. — A fiatal plébánost nem szerette s hallani sem akart róla, ha unokahuga, az a feketehaju, fehérarcú fiatal asszony róla zengedezett. Mert annak tetszett nagyon s nem tudott betelni férfias szavával, nézésével. Ágotha kisasszonyból sokszor kikérezkedett emiatt a nehezfelés.

— Klára fiam, mit tudsz te szeretni azon a papon! Mit is dicséred nekem annyit! Hozzám ne jöjj ha dicsérni akarod.

— De édes néném — hiszen olyan szépen beszél! Olyan szépen folyik szájáról a szó! Aztán a nézése... Látja, ilyen egy igazi férfiú.

Ágotha kisasszonyban visszarémlett a mult, amikor ő is olyan fekete hajú, fehér arcú tanítónő volt, amikor ő is úgy leste papja ajakáról a szót.

— Mégis nem tetszik nekem Klára fiam az az ember. Gyere velem misére az esperes úrhoz. Jó? Légy készen reggel, mert várlak. S Ágotha kisasszony csakugyan várta reggel a hugát, de Julcsa azzal jött haza, hogy:

— Tiszelteti a tanítóné asszony a kisasszonyt, de még nincs készen. Ő majd csak ide megy misére. Ne lessék várni, mert még elkésik.

Ágotha kisasszony megremegett, mert úgy érezte, hogy közel a sátán. Menekült, mert olyan jó a sátán s mert olyan nehéz azzal küzdkölni. Járt a hát szorgalmasan a miséket Pistabá'val s várta, amíg új papot kap a falú.

S őszrefordult a nvár és télre az ősz. Elmúlt a tél is s kacagott a földből a tavasz. Kacagtak a madarak a levegőben. kacagtak a virágok a réten, kacagtak a vidám asszonyszemek és kacagott a vér, a tavasz, az ifjúság az ifjakban. És kacagott a sátán is.

Ágotha kisasszony onnan vette észre a tavaszt, hogy Julcsa nem csomagolta be őt úgy, mint eddigelé s szekerezett tovább is minden reggel Pistabá'val a 10 forintért; s Pistabá' pedig vigan eregette a füstöt, mert nem kocogott ilyen jövedelmezően két kiöregedett gebe soha. De elfogy egyszer minden s Ágotha kisasszony tíz forintjai is kifogyának, Pistabá' két gebéje ezután mindennap tíz forint ára földet kocogott le Ágotha kisasszony kicsiny virágos-veteményes kertjéből. Pedig olyan szépen kizöldült már abban a kis kertben a murok, a petrezselyem, és a viola palántok. Egy reggelen aztán csak ácsolni kezdtek a szomszédban. Lerontották a régi kerítést s újat építettek, de nem a régi helyébe. Az új kapzsi kerítés fehér, hosszú karjával kapzsián előlelte Ágotha kisasszony régi kedves kertjét. — Bohó módjára

elrészelté azt, ami gyámoltalan öregségét tengetni segített. Csak arra kérte a szomszédasszonyt, hogy engedje meg neki is dolgozgatni a kertben. Valahogy csak el él a nyugdíjból szűkösen. Igaz, de mi lesz a misével, a miséjével? Pistabá' lovai nem bírják ingyen az útát, az új pap még nem jött el s az ő lábai... oh az ő lábai még a Pistabá' lovailénál is kevésbé bírják. Pedig holnap vasárnap, holnap misére kell mennie minden igaz lelkű kereszténynek...

S Ágotha kisasszonyból felzokogott a nyomoruság. Egész éjjel forgolódott véneány ágyában, mert nagyon nagy kérdés volt előtte a holnapi nap. Hogy menjen Ő ehhez a nagyhangú keményszavú paphoz? Hogy állja ki Ő azt a sujtoló tekintetét? s reggelre összetörött testtel öltözött fel Ágotha kisasszony. Félbolond módjára támoltyogta el reggeli teendőit s lelkébe síkoltott az első harangszó. Pedig nem megy ha addig él se, nem megy ebbe a templomba. Idegesen öltözött fel s gyalog indult neki a hosszú útnak az esperes úrhoz, de jaj, szekérhez szokott a lába s keményen tiltakoztak öreg inai minden efféle merénylet ellen. A falu végéről visszafordult. Másodikat harangoztak. Ágotha kisasszony haza támoltyogott s zokogva rogyott öreg szekébe, de mozgott benne az istenes lélek s neki el kellett mennie a templomba, oda ahová a harangszó hívta. Régi helye üresen állott s Ágotha kisasszony öreg-lányos szégyenkezéssel térdepelt oda. Vigasztalva volna magát öreg imakönyve öreg betűivel, de ott dolgozott benne az igazság: mindjárt szólani fog az a kemény hangu, villanó tekintetű pap, hogy nincs kegyelem a bűnösnek sem ezen sem a másvilágon. Felharsant a Veni Sancte s Ágotha kisasszony hátán végig remegett a rémület, mert érezte, hogy kijött a pap s letérdpelt egy pár imaszóra a főoltár elé. Már a végefelé húzta hosszúra egy pár anyásmasszony a Szentlélek éneket... Ágotha kisasszony telpillantott s ott felejtette a szemét a fiatal pap sápadt, meggörnyedt fején s öreges, bizonytalan járásán. Az pedig feltámolygott az Ur igéjének hirdető helyére, térdére ereszkedett s halálisan megrökönyödött csendben zokogta el a bevezető imádságot. Aztán szólani kezdett lassan, zokogó bugással: „Imádkozzatok hűveim, mert gyenge az ember, erőtlén a test; könnyű a bűn és gonosz a sátán, de tenger az Ur irgalma, tenger, s mi talán bocsánatot nyerünk.“ — Mellében maradt s zokogásba fulladt a többi szó.

A zavarban pedig az a fekete hajú, fehér arcú asszony sápadtan, nesztelenül osont ki az ajtón.

Ágotha kisasszony a plébános úr bocsánat hirdető szavaival indult utolsó útjára.

KACSÓ SÁNDOR

Az „Elöre” egyesíteni akarja a fiatal trónemzedéket. Kérjük azokat, akik átmentek az önbírálaton, keressék fel lapunkat írásalkkal. Mindenkinék érdeke, hogy előmozdítsa egy új, életerős trónemzedék kifejlődését. Felhívjuk a figyelmet pályázatainkra.

F O R G Á C S O K

CSALÓDOTT EMBER BIZONYOSSÁGA

Ha egy szikla tetején állok s hirtelen ezt gondolom: én egészen bizonyos vagyok abban, hogy a szikla nem nyílik meg alattam, mint rejtett ajtócska, — merésznek tetszik ez a gondolat, mert úgy hangzik, mintha a világmindenség életét akarnám korlátozni. Ki lehet biztos afelelől, hogy a sziklakő belsejét nem örölte e meg beszivárgó esőviz, hólé, villámcsapás? Talán a másik pillanatban már görög is velem a leválló sziklakő s én életemmel fizetem meg bizonyosságomat. De próbáljuk másik oldaláról vizsgálni e merész gondolatot.

Ezer kiálló sziklaoromba ütök szél, hó, eső. Talán üreget vájt, repedést mállasztott kettő-három oldalába; de miért éppen abba, amelyen valaki áll? Némely ember sokat csalódik s ebből levonja a következtetést: mindig! Azt hiszi, hogy amit ő valamiképpen lát, az okvetlen másképp fog megtörténni. Hiszi, hogy nem állott mállasztott sziklára: tehát bizonyos, hogy arra állott.

Máskor azt gondolja: semmi esetre sem esik a hold a fejünkre. Azt gondolja, de már vádolja magát a sok szerencsétlen ember haláláért, akiket a hold estében agyon fog zuzni.

Ilyen a csalódott ember bizonyossága.

A LEGUTOLSÓ LEVÉL

Ma megírtam neki a legutolsó leveletem — mondja a fia só-

hajtás nélkül, könnytelenül, szomorú szemmel.

Azi írtam neki, hogy ez lesz a legutolsó levelem. Azi írtam neki, hogy el fogom felejteni. Mert el kell felejtenem azt a leányt, aki már nem szeret.

Ez mondta a fiú és leült az asztala mellé. Tollat vett elé és írni kezdett. Mesét, verset, drámát, szavakat. Valamit ki kellett írnia a szívéből, mert belülről fojtogatta, Valami benne maradt szomorúságot, megbánást, télova hátra-nézést. Megmarkolta a tollat, hogy kemény szavakat írjon. Érezte, hogy a legutolsó levélben nem üresítette ki a szívét lüsztára, nem vette el a vágyaknak erejét; valami benne maradt belőlük, ami égeti, mint szemét a füst, lábát a járás; valami benne maradt a vágyakból, amit nem tudott elküldeni a legutolsó levéllel. Most szavakba akarta tördelni a vágyakat, hogy maga előtt lássa megvonaglani fekete sorokban fehér papíron és rájuk nevesse keserű, fojtott, nagy szomorúságát. De a fekete betűk konokul néztek vissza döbönt két szemét és visszahantak a szívébe.

— Hiába írtam meg a legutolsó leveletem — ejtette le a fejét a fiú és sirni akart volna.

— Mindig szeretni fogom — sirta és várta, hogy valaki azt mondja: semmi sem történt.

De ezt senki sem mondta neki és maga sem hitte volna el és akkor fölkel az asztaltól és kinyitotta az ablakokat, hogy a csipős levegő kiszellőztesse a fejét.

TEHETSÉG ÉS AMBICIO

Az az ember ambiciózus, aki valamit erősen akar, és az az ember tehetséges, akinek van mit akarnia. Most tegyük össze a kettőt: akinek van mit akarnia: az akar. Más szóval: aki tehetséges, az ambiciózus. Hát ez nem igaz. Ezt a két fogalmat, úgy látszik, nem szabad így összetennünk; az aki tehetséges, nem ambiciózus szükségképpen.

Valami egyebet kell hát mondanunk. Az *ambiciózus, aki meg van győződve a tehetségéről.*

A KOR TRAGÉDIÁJA

Többé kevésbé minden kor meg van elégedve a körülményekkel.

Azért van megelégedve, mert szeret benne élni. És azért szereti, mert megszokta. Megszokta azzal a szemmel nézni, amit az a kor enged és olyan itélettel itélni, amire annak a kornak a lelke reáviszi. A multat pedig, amelyet pár rövid lépéssel túlhaladott nagyrabecsülése és áhíthatos tisztelete mellett is — lemosolyogja és megveti.

A multat megveti és a jövőt nem érti meg. Ez minden kor tragédiája. A kor tragédiája.

BALÁZS FERENC

VERÉB AZ ABLAKON

Metsző hideg van odakint.

Mt benn, a kályha rőt, izzó ülén

Zümmögnek a hasábfák, csendesesen...

Ni, fickó — itt vagy, az ablakon megint?

Bizony, soh'sem volt jó verébnék lenni!

... a pávák most üvegházban henyélnék.

Dolguk: pompázni csak; a gazda nem fukar,

S nincs fontosabb, csak enni, enni, enni.

Mért nem születnél pávának, öreg?!

Komisz sors: szürke élet szürke rabja lenni

S tragikum néha az ablaküveg...

Figyelve nézzük ketten egymást, várva;

Szegény bohó: Hát hiszed-é, hogy lesz még

Tán egy legény, ki ablakát, szívét,

Tinéktek, a szürkéknek is kitárja?

SZ. JAKAB GÉZA

Elkésett levelek

Szent Iványi Sándor

I.

Hugom!

Van úgy néha, hogy — akarva, akaratlan — valaki a világból minden jajt összelop.

Megtörténik, hogy fiatal, kékszemű leány nagy egekre sírja hulló könnyeit.

Megéri az ember, hogy a legkedvesebb, legmókásabb huga „panaszló írást” meneszt hozzá „ebből a hazug világból.”

Nagy szavakat írtál és bizonyára nehéz szívvel írtad. Ó, hogy ott nem lehettem akkor... Hátha nekem elhitted volna azt, amit mi, fiatalok sohasem akarunk elhinni — az öregeknek.

Persze, hiszen nagy dolog Neked a te bánatod. Persze „nem volt még egy olyan, mint Ó” és „nem szeretett még úgy soha senki” mint — Te. Igaz, nagy csúnyaság volt tőle, hogy megcsalt és hogy a bosztonait mással keringi most, nem veled.

Szinte nem is tudom: merjem-e Neked írni jótanácsok vigaszát?!

Pedig hidd el, hogy nincs miért annyit bánkódni.

Van az életben sokféle cél, sokféle út és sok öröm. Nagyot mondok, ha a szerelmet csak „egyik”-nek veszem? Lehet. De a zsúrok hősei, bálok lovagjai talán nem mindig az „igaziak.” Te modern lány vagy — irod — azzá tettek Balsac, Maupessant meg a többiek. Meghajlok modernséged előtt, de látod, hogy csak úgy fáj a Te szived is, mint azoké a „buta libáké”, akik boldogtalanok, ha „Bikmákk János” faképnél hagyja őket?! Ugye Neked is meglelt a te „Jánosod”, de hogy belső értékben ért-e annyit, mint azoké a buta lányoké, azt te tudod.

Én nem tudom: hogyan, de élnek még olyan ostoba maradi emberek, akik azt szeretnék, hogy a férfinél még mindig szent dolog legyen az adótt szó és hogy jellemben legyen az ideál.

Kis hugom, úgy szeretném, ha Te is idetartoznál, ezek közé az ostoba emberek közé és belátnád, hogy nem „minden” egy kivasalt nadrág és hogy van még miért élni, ha nem nekünk csillog is az a hétszinű nyakkötő! Mert vannak emberek, akik azt hiszik, hogy csak a táncuk és a nyaktendőjük teszi az életet. Ó, neked, nektek kellene azt kívánni, hogy ember is legyen azokban a cifra holmikban lélekkel, becsülettel. Akkor talán visszatérne elhagyott sírjába az ősi átok, az ősi kór: szoknyák őrzője, csókok orzója, jó Don Juan.

Ha Ti kívánnátok!!

És most, hugom, neved ki engem, ha úgy tolszik. Talán igazad lesz: huszadik században minek már ez a becsületre-sírás?!!

Lányoknak kellene jobb férfira várnai, miért vigyázzak én az ő álmaik fölött?!

Hanem Te a hugom vagy és neked vigaszt kívánok. Ha elmúlnak majd az első könnyek ezen a Te „nagy fájdalomodon”, gondolkodj ezeken.

És ne kérdezd: „Szürke-e a haja, pépaszeme van-e, hogy így ír nekem?” Nem a fehér haj, hanem csak a fiatal szív érti a fiatalok dolgát.

Addig a percig, melyben újra friss szerelem sarjad életűtöd fehér lelkedben, Isten hozzád!!

Bátyád.

HÁBORUK ASSZONYA

Nap ha sugárzik, éj ha sötétlik,
Vad csaták hősei ápolva féltik
Édes emlékeid.

Lajongó harcok romboló lépte
Seregünk virágát tapodva lépte...
Senkise védte.

Lobbanó vágy ha kelt a szívében:
Te voltál sugara földön s az égben.
Kétség s reményben.

S ritkultak egyre... S ott állsz te mostan
Fájó emlékiddel, elhagyatottan,
Térdre rogyottan.

Míg ajkad egyre imát rebegve
S fohászid bizva a síró szelekre,
Fény száll lelkedre:

Életek virága kihajt majd újra!...
S reménnyel elietlen sietsz az útra,
Asszony-utadra.

KOSZTOLÁNSZKY ISTVÁN

Két látás

Írta: Jancsó Béla

Válaszom Vég Józsefnek „Eötvös Károly, az író” c. az Előre 2 számában megjelent cikkére.

I.

Eötvös Károly markáns jellemzésével kapcsolatban Vég néhány megjegyzést tesz Szabó Dezső egyéniségére, irányára, nyelvére, stílusára és magyar-látására. Nem hagyhatom ezeket szó nélkül Szabóról alkotott véleményem miatt, de meg azért sem mert azt a meg nem értést látom itt, mely Anatole France szerint „legtöbb rosz forrása”.

Szerelmi képek, „preverz“ jelenetek használata, „elbukott lányok és meghasonlott lelkipásztorok szerepeltetése“; — a naturalizmus és verizmus arckifejezői.

És hallom Wilde-ot. „A tizenkilencedik század ellenszenve a realizmussal szemben Caliban dühe, amikor meglátja saját arcát a tükörben“ . . .

És látom Zolát, a nagy realistát, amint emberfeletti lesújtó erővel száll szembe egy világgal, hogy a magas bűnösök karmából kimentsen egy ártatlant. . . És látom mind a Dosztojevskije-ket, Gorkijokat, Maupassantokat, Hauptmanokat, amint vérző, megtépett életükkel kapaszkodnak bele minden emberi megtépettség mély szolidaritásába, lesznek sikoltó sebei minden pusztulásnak, fájdalmas szájai a megvert Életnek . . .*

Mert nem szappanbuborék és délibáb az igazi idealizmus, de vérből: szennyből, bűnből feltörő mélységes emberi ösztön: hatalmas, harsogó hívás a jobb élet tisztulása felé.

S hogy szerénytelen Szabó. — Istenem, ne felejsük el, hogy a csak közepszerűnek kedvező demokratikus könyöklés *kényszere* kiáltatja ki velők öntudatukat, mint nagy ígéretet és nagy követelés. És ne feledkezzünk meg anagyság külön természetrajzáról sem. A szerénytelenség kicsinyek *gőgje*, nagyok öntudata.

Amit pedig Végh rendszertelen stílusnak nevez, csak fejlettebb formája a művészi kifejezések.

A szabatosan kidagolt és csiszolt nyelv csak az öntudatott érinti meg, hideg és mesterkelt. Az öntudatlan stíluson *átlüktet* a való élet érverése és puha melege.

A szabályos, agyonkifejezett stílusnál néha magasabbra lendítő szárnyat ad az elképzelésnek egy önkéutyelen stílushiba, vagy mondatszerkezeti vétség. A modern próza is annak a pszichológiai belátásnak köszönheti végtelen kifejező nyelvét, hogy egy-egy önkéutyelen stílus vagy nyelv-hiba eddig még ismeretlen mechanizmussal *közvetlenül* hat lelkünk tudat alatti részére** s kelti ott az élő benyomás vibrálását, míg a szabatos kifejezés utja az öntudaton át csak *közvetett*: hatása pedig színtelenebb, ernyedtebb.

II.

A nemzeti érzésnek is vannak azután ideálistái és realistái. Ideálistái az elefántcsonttorony lakói: az életet élni nem tudók, vagy nem merők. Patópálos mellveregetők. hányaveti nyeglék. Szappanbuborékos valótlanságokat és légvárakat építők! beteg, *fonnyadt*, színtelen hajtásai egy beteg kornak.

Realistái pedig azok, kiknek a nemzeti érzés vérrel örökölt valóság, életük összessége: munka és áldás. Az ő magyarságuk szíllaj, mint a pusztai csikó és milyen szomorú, a végzetes századok szenvedésével. Tisztán látó és az életet egészen végig élő, mely kijagatja a szenvedést, kísúgározza az örömet és minden

* A hiba meglátása már javulás és visszatérő egészség.

** Minden művészet a tudatlanság terméke.

szenvedésen, bűnön át, és minden megveréségen keresztül mély életszolidaritások hívője nagy munkák dolgozója. A Csokonaik, Petőfik, Adyk, ezek, kiknek utóda vérmérsékkel, látás és hivatás szerint is Szabó.

„Gyalázatosnak tart mindent, ami nem magyar“ — mondja Szabóról Vég. Feleljen rá ő maga:

„Minden tévedések onnan jő, hogy ti a nemzetköziséget és a hazát, vagy fajiságot ellentétes fogalomnak gyűlöltétek, mikor ezek egymást létrehozó és fejlesztő fogalmak: egyik sem lehet a másik nélkül . . . Nem látjátok, hogy éppen a hazák, a nemzeti érzések azok, melyen szükségszerűen eljutnak egy nemzetközi szolidaritásba? „(Elsodort falu, II. kötet, 220 oldat.)“

Minél mélyebb valamely nemzeti érzés, annál inkább megérzi a hasonló mélységű más nemzeti érzés hasonló gyökérzetét. És a közös mély nemzeti érzések, ha valóban közösek és életösztönösen mélyek, nemzetközi szolidaritást alkotnak az egyenlő megbecsülésben és közös munkában.

III.

A költő, a művész nem egyén, csak lélektani szükségletet végző társadalmi szerv: a száj, mely örömet csókol és bánatot jajgat, a seb, mely fájdalmas útat tisztít új egészség felé.

Az egész természet mechanizmusa úgy alakul, hogy a Krisztusok pilátusi időben, a Napoleonok újs. beteg extázisok kirobbanó terjesztésekor, az Adyk végtelen fájdalmaik csüggedésekor szüllessenek s egész testüket, lelküket úgy alakítja százados átöröklések mély törvéneivel a Sors, hogy legyenek szája a megtalált Időnek, jajjai a közösségnek: fenséges megváltás, világot alakító akarat és összeölelő fájdalmas megfeszítés.

Ok ketten is: az ősz Eötvös és a szenvedélyes lobogó férfi Szabó, csak szájai a rohanó Időnek: áramjelzői a magyar léleknek Eötvös Károly a nagy vérvesztések után viszonylagos nyugalomba kábult magyar szívárványos világnézete, mely csak néha (s akkor is csak máshol), lát meg teljes valóságokat. Szabó Dezső viharok embere: a magyarság legnagyobb szellemi forradalmi és legmélyebb megpróbáltatásai zúgnak át rajta s ő a fájdalom megtisztító mélységén át szava az elemi erővel előzuhogó ösztönös magyar élelhitnek.

Az Eötvös Károlyok sápadt idealizmusa a múlté.

Szabó Dezső hangja riadó kürt: biztató erő, megfeszített élet akarat: nagy ígélet a magyar jövő felé.

SZÍV

Az eszedet, ha akarod
Akinek kell, hát eladod,
Vagy bár akárhová teszed
Mindögy — az mondják esetleg rá,
Hogy hová tetted az eszed?

De a szíved a tiéd-e?
Hová te küldöd, siet-e?
Haragodva ugyan mit ad?
S tudod-e esti terveid közt,
Hogy mit hoz a reggel reád?

Jön egy valaki idegen,
Nem láttad talán sohasem
S viszi a szíved, meg se kérd
A magját a tiédért...

Tudom, nekem is van szívem,
Az is szakasztott csak ilyen.
El-elmegy az is untalan
És fájva, sírva, meggyötörve
Tér vissza a hasznontalan.

BRENTSÁN GEYZA

Hogyan lettem én hadzsivá

Marossy Kálmán

A Hadzsra hetedik évében, a mohamedán időszámítás 626-ik esztendejében, Amed nagy próféta sejtette már 63 éves korában, hogy közelg az idő, midőn szeméit le kell hunynia örökre s még egyszer látni óhajtotta vágyainak határát, Mekkát, a várost, hol bölcsője ringott, hol ifjúságának éveit nyugodtan és békésen perregtek le, melyet később véres harcok árán kellett visszafoglalnia a hitetlenektől és ekkor 120.000 igazhívó kísérte el végső zarándok útján 100 parádéba öltözött teve haladi keleti szőnyegekkel dúsan megrakva a bűnbánó karaván élén, hogy az Arafát hegyén a szélrózsa minden irányában szálljon el áldozati füstje.

Emberemlékezet óta Mekka volt a mohamedánság zarándoklásának végállomása.

A szent prófétai hagyomány azt állítja, hogy a Kaaba nevű kicsinyes szentélyt, mely felé torkollik az igazhívó mohamedánság minden év fordultával. Ábrahám Israel atya alapította, akinek utódaitól ered a kegeisi származású Mohamed. Ama híres fekete kőhöz, melyet Kaaba néven említ a moszlim, szép koráni legenda fűződik és pedig Gabriel arkangyal hozta le egyenesen az égből. Ez volt az a Gabriel, aki meglátogatta a prófétát álmában és ihlette őt a korán szépséges eszméinek a megírására. Amint írva vagyon a koránban:

„Zarándokoljatok Mekkába és látogassátok a szent helyeket.”

„Ez minden hívőnek kötelessége Allahval szemben, ha a sors lehetővé teszi, hogy elérhesse ezt a kiváló kegyet.”

A kor magyarázatai szerint — bár semmiféle kötelezettség nem írja elő a zarándoklást és mégis Alla kegyeltjei nagy számban szedik fel sátorfájukat, hogy megszerezzék maguknak sok fáradság, sőt életük kockázata árán a hadzsi nevet Mekkában. Minden igaz hívőnek legszerényebb, de szívében táplált tiukolt nagyravágyása ez életükben jelentős, hosszú zarándokútra kelni és megtörténni, hogy esztendőnként néha 1.000.000 ember gyűl össze az Arafát hegyén.

A zarándokserég legnagyobb része a vöröstengeren kel át és a dzsedai kikötőbe futnak be tarka színű hajóik. E kikötő tekintető méltán a zarándoklók gyülekező állomásának, ahonnan útra kel a lelkes hívő tábor a leghetlenebb színváltozatok árnyalataiban a tengerkéttől a piszkos zöldig, a hupikéttől a piszkos barnáig, többszínű vászonzól összetákolt tarka-barka mezben s ahol elvegyülnek a különféle rangú és rendű mohamedánok a hedzsászi vízholdtól Tibet végtelen e síkjain lakó imámig, ahol Allah imádatában megsemmisül minden kasztrendszer, akiket a hit magasztos ereje készlet oly messi út megtételére, hogy a kaaba fitokzalos kövét legalább egyszer életükben megcsókolhassák keleti szívből jövő hévvel. 20.000 személyből álló karavánhoz csatlakoztak, mely mely 1500 számmal, málhástevével, részint nyerges, részint teherrel megrakott ószvérekkel kelt útra.

Midőn az igazhívők hosszú végeleáthatatlan sora vontatottan haladt, a korán dalait, 20.000 torokból zengve e meneten zúgás-morajlóssá, majd bömbölőssé válik. A hangtenger a sivatagégető porával száll felfelé s az ószvérek csengetyüinek méla hangja bűg. Némi szünet után imákat mormol a sokaság, s mintha fezes fejeket a zeniten delelő napsugarai glóriáival körítenék a vakbuzgóságot tükrözteti vissza az Allah szemléletétől mámoros tekintetei bronarcok sötét szemeknek.

Csodás népvándorlási látvány!

A nap végső búcsusugarai üdvözölnék megérkezésünkör s felhalmozzák a podgyászhegyeket a sátorok felvonulása előtt.

A tomboló örömrivalgás moraja zúg végig a táboron. Mekka. A város hol Allah és az ő profétája honol. E város keskeny völgy ölében fekszik 100—150 méter magas domboktól környezve, melyek kopaszak, szárazak és meg vannak fosztva virágtól, bokortól, fűtől egyaránt 8 méter széles utca szeli át a várost egész hosszában, melybe mintegy belétorkolnak kanyargós, zeg-zugos utcái.

Durva kőből épített házai 3—4 emelet magasak és a kőtömbök között elvéve látható egy két arab avagy mór stilben épült palota. Ugy látszik, hogy a művészetet kifeledték a városból, de annál visszatetszőbb a házak egyenellensége, mintha egyik ház a másikat akarná felöklelni utjában.

Vajjon hol fognak tábort ütni a zarándokok? Ott, ahova lábaikkal Allah-t topantanak, de kiváltképen óriási térségeket keresnek fel, ahol sátraikat kifeszíthetik, ahol az egész tábor — mint egy család — meghuzhatja magát a zarándoklás tartama alatt.

Miután rendbe hozták ruháikat és alaposan megmosakodtak,

mert szigorú kóráni szabályok írják elő, hogy a mecsetben az Úr népéhez illően kell megjelenni, összevásárolják a vallásos kegyesereket, az olvasókat, az amuletteket, amelyek a hadzsi legszebb és legértékesebb emlékei közé tartoznak később.

Megindul a hosszú menet az üdv kapuja felé s vallásos dalok éneklése közepette. Ez alkalomra fényesen kicsiszolták az üdv kapujának bronz ékitményes oszlopait és úgy ragyog a nap sugaraiban, mintha drága ékszer tartanánk a kezünkben. Az Üdv kapuján lévő kóránból vett felirata pompás arab betűket szemléltet velem.

„Egy az Isten és Mohamed az ő prófétája!”

Még néhány lépés és a hívők szelei előtt kibontakozik a Kaaba, a szentek szentélye, melyet sóvár pillantásokkal mérnek végig és meghatott lélekből fakadó imával köszöntenek.

II.

A Kaaba — a szentek szentélye — épen a város közepén terül el, négyszögletű udvarban és 240 bronzékitményes márványoszloppal alátámasztott árkáddal van körülvéve, melyek tetején 92 kupola emelkedik az égbe és hirdeti Allah ígét. Az udvar négy sarkában négy magas pavillon emelkedik ki, melyeknek a stülja emlékeztet némileg az indiai pagodákra. E nyitott kioszkokhoz lépcsőzetes terrasz vezet fel, amelyet négy különböző szekta foglal le magának és pedig az északi a Hanibal táke, a keleti a Chafi táke, a nyugati a Hanichiteké, a déli a Malékiteké.

A Kaaba 5 méter magas és harminc négyzetméter mindössze. E szabálytalan alaknak mondott kötömeget tetejétől aljáig vastag fekete selyemszövet vonja be, melyen a muzulmán vallás alapvető ígét olvashatók le:

(Folytatása következik).

ÖRÖK SIRALOM...

*Hegyek hátán már fehérlik a tél
és vad viharban orkánt zúg a szél.*

*Havas lucsokban bakkancs-talp mállik
roggyant testünk száz sebtől tarkállik.*

*Fakó arcunkat most kínok kínja marja
fagyos száink átkozza azt, ki így akarja.*

*Testünk fölött vadmadár ül halotti tort
s röglött a testünk; nem kérdik mi volt, kivolt*

*Hegyek hátán olvad már a tél
s a hó alól kékült arcú emberek ajkán
a szenvedés síralma örökkön újra él.*

LŐRINCZY LAJOS

OPERA (BÉCS 921)

Öt perc előadás előtt . . .

És máris lélekzetfolyó parfümök nehéz illata súlyosodik agyamra amint ott állok valamelyik ajtónál s nézem a befeljövöket, a százfényelveken zsvajgő szerencsegazdagokat, Amerikából mások pénzével ide ellépet fizetőpincéreket, Angliából ellillant szédelgőket, Páris lebűjaiban elsápadt sorsjátékosokat: a világ romjain komiszkodva dörzsölő ál-társadalom parafizáit, nehézkesen hajló karjainkon kényeskedő nőkkel . . . s fehérhaju nagyanyák meséire gondolok, előkelően rezgő fogatokra, puhelycipőkre, örök-mosolygó fiakkeresekre, diákokra, külvárosi lányokra, színházba gyalog tipogő régiekre, vidáman fűtyörésző utcakőjőkre. Régimúlt álmokba belefelejtkezésemből dörögő-keményen ráznak fel felhőrdűtő harsonák. . . Kezdődik az előadás . . . és a viharzó tartusok új mámorba szédítenek. . .

Aztán elműlik ez is. Utolsót jajdulnak a primhegedűk, fényáradatba öltözik a nézőtér. Mozgás. Indulnak az emberek kifelé. En is. Valakik mögöttém beszélnek: — Ezt jó volt megnézni. Micsoda szép lábai vannak. . .

Sietek gyorsan, gyorsan el, hogy ne halljam a következő beszélgetés folytatását: Gyémántokat könnyen lehet átcsémpézni. . .

A zenéből nem sok maradt . . . egy kis keserűség.

GRÓF BETHLEN MARGIT: EGY ÉLET

Világra ráförmédések, perzselő ideg-szűrés hangzavaros, dörögő költészetébe egy túlfinomodott női lélek

fályolos-gyöngéd belejajdulása. Lemondó szomorúsággá idealizált sikoly, ietompított szemrehányás az Életnek. Fájás, könnyek, sors-kegyetlenség, szívek könnyezése: Élet. Ez az Élet, Igy van. . . Pedig lehetne másképp is. . . Mért nincs? A feletet kékis.

Talán majd jön később egy következő kötetben, mely ott kezdődne ahol a másik végződik: „Emlékezel-e?”

PESTI FESTŐK KÉPEI

Keszeynél láthatók. Jók és gyengébbek vegyesen. Inkább gyengébbek, legalább is azoknak tűnnek fel lakus szememben. De hát nem bírálai akarok, csak gondolatokat vetni papírra — mondjuk: alkalmi gondolatokat.

Voltak kiállítások a tél folyamán: itthoni festők rendezték azokat. Képeikből vetek néhányat: inkább keveset. Pedig voltak értékes képeik. Mondhatni sok volt. Megnézték a képeket, meg is dicsérték. Többet dicsérték, mint vásároltak.

A mostani kiállításról nem sokat hall az ember — s mégis — majd megfoggjuk látni több kép fog azon elkelni aránylag, mint az előzőkőn.

Miért? — talán mert nagyobb értékű művekről van szó? Dehogy is. Régi szokás minálunk jobban meglátai a messzeséget — nem csak a jót, a rosszát is — arra ami közel van, mondani: messzalátó vagyok. Hangzatos szavak: nagy távlatok, horizont, kelet nyugat — s főképp divatosak.

És ti itthoni festők, mi történten veletek? Dolgozzatok tovább s reméljétek egy szebb napra ebredést, mikor a vásárlók jelszava nem ez lesz: Divat, divat, divat.

Dr. KEMÉNY JÁNOS

SZINHÁZ

I. Stein—Lehár:
Kék Mazúr (Operette)

Romantikus, kellemes darab. Nem keresi a hatásvadászatot. Kedves hangulatot visz magával az ember. Alakjai közvetlenek, bájosak. (Jánoska és nagybátyja) meséje a romantikus asszony-szökevényekre emlékeztet.

A nőket örökké imádó lengyel gróf megházasodik, szerelme fátyolt borít a multra, de mikor a házassága napján legrégibb cimborájával találkozik, néhány percre visszasírja a legényéletet. A hevesvérű asszonyka meghallja beszélgetésüket, megszöki a kétalakú barát nagybátyjához, de természetesen — minden kisérték, az asszonyka, a híres kék-mazúr mámorában visszatér férjéhez.

Kolbay Ildikó kifogástalan nyújtott, Kovács Katóval együtt. Tompa Béla meghódította a közönséget közvetlenjátékával. Berkyé volt a siker oroszlanrésze, amit ki is érdemelt.

II. Biró Lajos: *Álarok (Színmű)*

Sok problémát vet fel a szerző. Komplikált meséjű darabjában a valóságot akarja megfogni. Azt a valóságot, amelyet eltakar a merevség, a képmutatás, amely örök álarc, az ember gondolatának.

Halálosan beteg a férj, fiatal, életerős az asszony szerelni akar. Körülötte két vágyódó szerelmes: az ideális férfi s az orvos alakjában a realitás. Az egyik szereti, de félti a haldokló férjet, a másik mérget ad a kezébe, hogy a holttesten keresztül bacchanáliát üljön vele.

Másnap meghal a férj. A csábító már kinyújtja a kezét az

asszony felé, de a valóság ki-derül s az asszony boldog lesz a másik férfivel.

Beilleszkedik a darabba egy másik történet egy öntudatosabb lett boldogtalan házasság, mert az igazság tisztázása után lehullt a családról az álarc s ott állottak az unott, hétköznapi emberek.

Jól kidolgozott, sok értékes gondolatot tartalmazó darab. A szereplők közül Szakács Andor művészi alakítása. Emelhetjük ki, a Poór és Táray kitűnő játékát. Különösen jó volt Oláh Ferenc az orvos szerepében.

VÉGH JÓZSEF

A *Reaner bogyár alkalmazottai* szegénysoreu gyermekek felnevelésére és iskoláztatására L. hó 18 án láncestétyt rendeznek, melyre előre is felhívjuk olvasóink figyelmét.

A. B. Versei nem közölhetők. Itt-ott fel lehet találni nála egy ügyes gondolatot, a téma is jó, de kidolgozásán nagyon is érlek a kezdő. Talán újabbakat közölhetünk.

SZ. E. Verse az elsőlőz viszonyítva, gyenge. Mástól leközlöttük volna, de a „Boldogság letennőhöz” nagyobb reményekre jogosít. Egyeszerre több verset küldjön, örömmel várjuk.

SZ. S. Közölni fogjuk.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Ciuj-Kolozsvár, Calea Victoriei (völ. Kossuth Lajos-utca) 7.

Levelek Végh József címére keretnek.

Kéziratokat szivesen fogadunk.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 96 Lei

Félévre . . 48 Lei

Egy szám ára 4 Lei

Az
ELŐRE

szerkesztősége

*pályázatot hirdet
aesthetikai tanulmányra
és rövidebb novellára*

*A jeligével ellátott
borítékokban kül-
dendő pályázatok
beküldésének ha-
tárideje*

1922 márczius 15

*Egyesült
Bank
és Takarékpénztár
Nagyvárad*

*Foglalkozik a bank-
üzlet minden ágával*

GANZ villamossági rt. üzemvezetősége
Kolozsvár, Széky-palota. Telefon: 403.

*Elvállal elektromos vilá-
gítási berendezéseket.*

Anyagok raktáron!

Erdélyi Bank és Takarékpénztár
Részvénytársaság Cluj-Kolozsvár

Mátyás király-tér 32

Fiókhintézet: Turda.

Leggyorsabban eszközölátutalásokat
a belföld és kül föld bármely piacaira
a legelőnyösebb feltételek mellett.
Időben pénzek vétele és eladása.
Betéteket a legmagasabb kamattal
mellét gyümölcsözlet naptól-napig
s azokat felmondás nélkül bármi-
kor visszafizeti. A betéteket terhelő
lőkekamatot a bank sajátjából fizeti.

Alapítva:
1894.

Alapítva:
1894

**HA FINOM CUKORKÁT AKAR
KÉRJEN**

MELISSÁT

**CLUJ (KOLOZSVÁR)
TELEFON 665 -- 648**

HELVEȚIA

**ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ
TÁRSASÁG**

Cluj-Kolozsvár

Calea Regele Ferdinand No. 35

TELEFON 12-57

 Vezérképviselőségek :
Arad, Brassó, Cluj,
Oradea-Mare, Târgul-
Mureș, Timișoara, Si-
biu, Dej, Déva és
Satu-Mare. -- Foglal-
kozik a biztosítás min-
den ágazatával. Olcsó
díjtételek. -- Előnyös,
modern kötvény-fel-
tétélek! -- Ügynökök
előnyös feltételek
mellett felvételnek !!

Gróf Teleki Árvéd

fonó-, szövőgyára

Calea Dorobantilor (Honvéd-a.) 118

Fon, szöv, ványol, fest felek részére is